

Dierbaar residu van duistere periode

Door Marjolein te Winkel

Jaren geleden bracht een oudere man een schenking naar het Museon voor de collectie ‘Nederlanders in Japanse kampen’. Een stukje lei van 15 bij 17 centimeter, een scherf leek het. De man was erg gehecht aan het stukje lei, dat hij altijd bij zich had in het Japanse interneringskamp waar hij tijdens de Tweede Wereldoorlog gevangen zat.

In 1942 werd Nederlands-Indië bezet door de Japanners. De Nederlanders die nog in het land aanwezig waren, werden opgesloten in interneringskampen. De omstandigheden in de kampen waren slecht: door mishandeling, dwangarbeid, voedseltekort en ziektes stierf twintig procent van de bijna 150.000 gevangenen.

De man vertelde dat zijn vader destijds gevangen werd gehouden in het kamp Baros V op West-Java. In een van de gebouwen in het kamp stond een kapotte biljarttafel. Het groene laken was gescheurd en de leistenen laag die eronder lag, was in stukken gebroken. Zijn vader bemachtigde een stuk leisteen en polijste hem, zodat er op geschreven kon worden.

Na verloop van tijd ontdekte de vader dat zijn zoon in het jongenskamp in Tjimahi zat, dat maar zo’n vijfhonderd meter bij Baros V vandaan was. Hij kreeg het voor elkaar om overgeplaatst te worden naar het kamp van zijn zoon. De leistenen scherf ging mee en werd het schoolschrift van de zoon. Papier was, net als veel andere gebruiksvoorwerpen in het kamp, schaars.

Een lei om op te schrijven was dan ook een luxe. De man kreeg les van zijn vader en gebruikte de lei onder meer om zijn wiskundesommen op uit te rekenen. Hij deed examens in het kamp en kreeg voor elk afgelegde examen een klein papiertje als bewijs. Na de oorlog, toen hij als 18-jarige terug in Nederland was, werden deze papiertjes erkend als middelbare schooldiploma. Zo had hij in het jappenkamp zijn middelbare school afgerond, met dank aan dat kleine stukje lei.